

Lakatos Gábor

Nyomozástan II. A kriminalisztika alapjai 1.

A követelménymodul megnevezése:

Általános ór- és járőrszolgálati feladatok

A követelménymodul száma: 0731-06 A tartalomlelem azonosító száma és célcsoportja: SzT-022-50

KRIMINALISZTIKAI SZEMÉLY- ÉS TÁRGYAZONOSÍTÁS

ESETFELVETÉS – MUNKAHELYZET

A rendőri munka alaptételei közé tartozik az, hogy állandó kapcsolatban van az állampolgárokkal. Ez a tevékenység kétoldalú. Egyfelől a rendőri munka mint szolgálat jelenik meg, és ebben az aspektusában segítséget nyújtó, felvilágosítást adó tevékenység. Másfelől, a védelem szempontjából az állampolgárokkal való kapcsolattartás nem más, mint a közrendet és a közbiztonságot fenntartó ellenőrző és intézkedő tevékenység. A rendőr ellenőrzései és intézkedései során minden esetben személyi azonosságot ellenőriz a személy okmányai és hatósági nyilvántartások alapján.

Nézzük hát, hogyan, milyen tartalommal és módszerrel hajtja végre a rend őre a személyazonosság megállapítását.

1. ábra. Intézkedés személyazonosítással!

¹ Forrás: http://kep.index.hu/1/0/109/1097/1097899_e92c1c1cff05fbaf257b4dc3e_wm.jpg

SZAKMAI INFORMÁCIÓTARTALOM

SZEMÉLYEK AZONOSÍTÁSA

A személyazonosítás egyik központi kérdése az eredményes közbiztonsági és bűnüldözési tevékenységnek. Régi fogása ugyanis a bűnözőknek az, hogy új neveket, álneveket vesznek fel, okmányokat hamisítanak, csakhogy menekülhessenek, vagy hogy enyhébb felelősségre vonásban részesüljenek.

Az anyagi világ jelenségeinek rendszerezését csoportok és fajták szerint egyrészt szerkezeti hasonlóságok, másrészt eltérő ismérvek és tulajdonságaik teszik lehetővé. A jelenségeket eltérő ismérvek és tulajdonságaik alapján egyedileg is megkülönböztethetjük, azonosíthatjuk. Az a törvény, hogy a természet sohasem ismétli meg önmagát, tehát azonos egyedeket sohasem alkot, a kriminalisztikai személyleírás tudományos alapját is megadja. A személyazonosításnak többféle válfaja ismeretes, de jelen témakörben a rendőri munka során legtöbbször alkalmazott módszer, a személyleírással történő személyazonosítási eljárás kerül ismertetésre.

A személyleírás lényegében az emberi test külső ismertetőjegyeinek az ember jellegzetes szokásainak egységes megjelölések segítségével felismerésre alkalmas módon történő írásbeli rögzítése.

Ahhoz, hogy az azonosítást jól szolgáló személyleírást tudjunk készíteni, a személyleírásnak négy fontos kategóriára kell kiterjednie, miszerint:

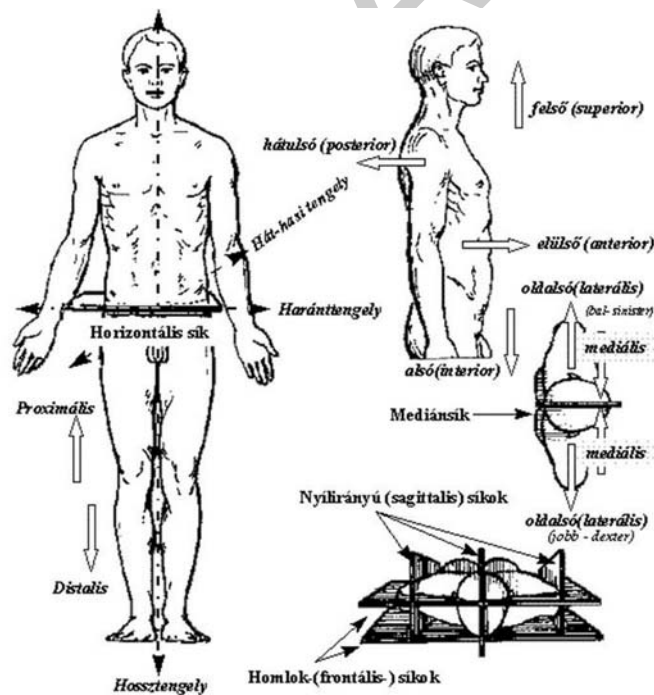
- a személy külső anatómiai jellemzői,
- a fej és arc pontos leírása,
- a személy funkcionális sajátosságai, valamint
- a személy ruházata.

2. ábra. Személyleírás után készült fantomkép²

1. Az ember külső anatómiai jellemzői

Az ember anatómiai sajátosságain a test morfológiai tulajdonságait, bizonyos testrészek alakját, esetleges elváltozásait értjük. Külső anatómiai sajátosságok körébe olyan kategóriák tartoznak, mint az életkor, a testmagasság, és a testalkat.

3. ábra. A test anatómiai felépítése

² Forrás: <http://kepek.szon.hu/kepek/fantom1.jpg>

Az életkor a külső alapján, az emberek nagy részénél ritkán állapítható meg pontosan, az életvitel, életkörülmények és az egyéni sajátosságok miatt az egyén fiatalabbnak vagy idősebbnek létszik koránál. Ennek ellenére meg kell próbálni a személy életkorát – ha nem is pontosan – megállapítani.

A testmagasságot a talptól a fejtetőig centiméterrel mérjük. ha a testmagasságot emlékezet alapján kell megbecsülni, azt kell eldöntenünk, hogy a személy alacsony, középtermetű, magas vagy igen magas.

Termet	Férfi	Nő
alacsony	155 cm-ig	150 cm-ig
középmagas	155–175 cm-ig	150–165 cm-ig
magas	175–185 cm-ig	1+65–175 cm-ig
igen magas	185 cm felett	175 cm felett

4. ábra. A testmagasság alapvető jellemzői

A testalkat (termet) tulajdonképpen az az általános kép, összbenyomás, amely bennünk megfigyelés alapján a leírandó személyről annak magassága, egyéb méretei, testének általános felépítése alapján alakul ki. Ebben a magasságnak és a test terjedelmének egymáshoz való viszonyát határozzuk meg. A testlakatnak négy alaptípusát különböztetjük meg.

1. A **piknikus** (kövér, köpcös, tömzsi) alkat jellemzői a telt törzs és csípők, esetleg a kettős toka, a rövid, vastag és kövér nyak. A piknikus ember általában középmagas, végtagjai rövidek, csípőszélessége gyakran meghaladja a váll szélességét.
2. A **zömök**, erőteljes termetet a széles váll és az arányos törzs jellemzi. Testmagassága általában közepes, végtagjai erőteljesek.
3. Az **atletikus** alkatot a széles váll és keskeny csípő, a vékony hajlékony derék jellemzi. Testmagassága nem határozható meg. A test nyúlánk, magasságban fejlett.
4. A **gyenge** (sovány, leptosom, aszténiás) testalkatú ember vállalai fejlettek, csapottak. Mellkasa lapos, végtagjai vékonyak, hosszúak. A nyak is vékony, hosszú, férfiaknál az ádámcsutka gyakran kiemelkedik.

Természetesen e négy típusba nem lehet mindenkit egyértelműen besorolni, azonban a testalkat ezek alapján meghatározható.

2. Fej és arc pontos leírása

A fej és az arc pontos leírásához két területre kell koncentrálni. Egyrészt a szemből és a profilból történő megfigyelésre kell a személyleírásnak kiterjednie. A szemből történő azonosításnál irányadó kérdések:

- az arc alakja,

- a homlok magassága, szélessége,
- az ornyereg mélysége,
- az orrhát szélessége,
- a szemtávolsága és fekvése,
- a szemöldök iránya, méretei,
- a szemrések iránya,
- a szem színe,
- a fül alakja, méretei,
- a száj mérete, alakja,
- az áll nagysága, állása, jellegzetességei.

A FEJ FELOSZTÁSA (Anatómiája)

5. ábra. A fej anatómiai felosztása

A profilból történő megfigyelés és azonosítás elemei a következők:

- a homlok dőlése, magassága,
- az orrgerinc formája,
- az orralap fekvése,
- az áll formája, állása, magassága,
- a fül felépítése és részeinek sajátosságai.

Ezen kívül beszélnünk kell, az un. különös ismertetőjegyekről, hiszen fontosságuk megkülönböztetett jelentőséggel bír. Ezeket az ismertetőjegyeket (melyek általában csak egy személyre jellemzőek) tüzetes pontossággal kell megjelölni a személyazonosítás során. Ilyenek lehetnek:

- szemölcs az arcon,
- tetoválások,
- sérülések és műtéti beavatkozások nyomai,

- csonkolások,
- égési sérülések,
- nagyobb anyajegyek,
- bőrön és az arcon látható sérülések és fogyatékoságok.

6. ábra. Tetoválás, mint különös ismertetőjel

3. A személy funkcionális sajátosságai

Az egyénre jellemző különböző szokások, taglejtések általában a dinamikus sztereotípiák a személyleírás szempontjából akkor jelentősek, ha állandóak és a valóságos ismertetőjelek jellegével bírnak. Ilyenek lehetnek például, a:

- járásmód,
- kézmozdulatok,
- arcjáték,
- körömrágás,
- hajsimogatás,
- különböző fejmozdulatok,
- szemüveg gyakori igazítása, stb.

Ezekre, és az általánostól eltérő viselkedési módokra, megfigyelésére és reprodukálására mindenkor nagy gondot kell fordítanunk, hiszen nagymértékben megkönnyíti a személyazonosítási folyamatot.

A mai társadalomban élő emberekhez szervesen hozzátartozik a ruházat, ezért a ruházatot a személyazonosítás során sem hagyhatjuk figyelmen kívül. A ruházat megfigyelése során az alábbi területre kell összpontosítanunk:

- a lábbeli fajtája, anyaga, színe,
- a nadrág, szoknya, valamint a felső ruházat anyaga, színe,
- kiegészítő ruházati eszközök (kalap, sapka, sál, nyakkendő) színe, anyaga,
- egyéb kellékek (esernyő, táska, ékszerek) megléte, valamint,

- a fent említett kategóriákon látható jelzések, sérülések.

4. A személyazonosításról

Mi a személyazonosítás?

A személyadatok pontosságának, hitelességeinek és valódiságának, az arckép-fénykép azonosságának megállapítását szolgáló sokoldalú módszerek, eljárások, intézkedések alkalmazása.

A személyazonosítás történhet:

- a személyi adatok alapján,
- külső jellegzetességek alapján: termet, testmagasság, arcon megfigyelhető jellegzetességek, járás, mozgás, lábnyom, ujjlenyomat,
- belső jellegzetesség alapján: ezek a biológiai ismertetőjelek, olyanok mint a vércsoport, szőrzet, hajzat, testváladék stb.
- közlési mód alapján: beszéd, írás, jellegzetességei alapján. (grafológia).

A személyazonosítás célja, annak megállapítása, hogy a személyazonosításra szolgáló okmányt (útlevél, személyazonosító igazolvány, kártya formátumú vezetői engedély) felmutató személy azonos-e azzal, aki részére az okmányt kiállították.

7. ábra. Személyazonosításra alkalmas okmány³

³ Forrás: http://liztheteacher.files.wordpress.com/2008/10/austrian_id_card.jpg

A **személyazonosítás feladata** az okmányt átadó személy kilétének pontos megállapítása, az okmány adatai és a felmutatója közötti azonosság vagy eltérőség kimutatása. Ezért kell az ellenőrző személynek (sok más ismeret mellett) személyazonosítási képzettséggel is rendelkeznie. Előfordul, hogy két ember a megszólalásig hasonlít egymásra, alkaturuk, karakterük majdnem azonos. Ezt nevezhetjük hasonlóságnak. A jogsértéseket elkövető személyek, akik más okmányával kísérik meg igazolni magukat, ma is többek között a hasonlóságra építenek.

A személyazonosítás folyamatában meghatározó szerepe van a látási érzékelésnek, amely az azonosító személyről és az okmányban lévő fényképről a legtöbb információt szolgáltatja. A vizuális érzékelés révén tárul fel az azonosítandó személy arcformája, annak szimmetriája vagy aszimmetriája, az arcelemek helyzete, fontos tulajdonságai, stb. Az érzékelési folyamat során az egyes ismertetőjelek a maguk sokféleségében és egységében tárulnak fel.

A legkisebb gyanú esetén is, ami a fénykép és a személy összehasonlításakor felmerül, részletesebb személyazonosítást kell végrehajtani!

Az ellenőrzés alatt álló személy és az okmányban lévő fénykép közötti azonosságot vagy különbözőséget összehasonlítással kell megállapítani. A megfigyelés segítségével kell feltárni az azonosításra alkalmas elemeket (szem, orr, száj) és azok jellegzetességeit, majd keresni kell a köztük lévő összefüggéseket.

A személyazonosítás gondolati tevékenység, az eredménye szubjektív döntés. Az okmányok elsődleges ellenőrzése során e tevékenységre viszonylag rövid idő áll az ellenőrző rendelkezésére. E tevékenység jelentőségét az is alátámasztja, hogy az azonosításnak ezt a mozzanatát még nagyon sokáig nem lehet a szubjektivitást kizáró eszközzel kiváltani. Marad tehát a rátermettség, a tanulás, a gyakorlás és a tapasztalat.

Az ellenőrzést végrehajtó személy a személyazonosítás során a folyamat elnevezésével ellentételesen az azonosságot a különbözőség keresésén keresztül valósítja meg.

A személyazonosítás végrehajtását befolyásoló tényezők:

Az ellenőrző személy egyéniségéből fakadó tényezők:

- felkészültsége, tapasztalata, személyazonosítási készsége,
- szemének állapota, az érzelmi, akarati, hangulati tényezők,
- a szolgálatban eltöltött idő,

Az ellenőrzés alatt álló személy egyéniségéből adódó tényezők

- életkori sajátosságok,
- betegségéből adódó sajátosságok,
- a személy viselkedése:
 - az ellenőrző személy lekötése, beszélgetés kezdeményezésével,
 - az arc letakarása nagy méretű napszemüveggel, sállal,
 - alvás színlelése,

- más személyekkel való intenzív társalgás,
- a fej elfordítása a személyazonosítás ideje alatt.

Egyéb tényezők

- az ellenőrzéshez szükséges fény mennyisége, a jármű, illetve az ellenőrzés helyének megvilágítása,
- a fénykép minősége, készítése óta eltelt idő,
- az ellenőrzésre fordítható idő mennyisége.

5. A személyazonosítás végrehajtásának módszerei

A személyazonosítás során – mint a személyleírás esetén is – a fej és az arc elemeire kell koncentrálni. Megfigyelni az ellenőrzött személynél, és összehasonlítani az ellenőrzött személy okmányáiban talált fényképpel. A fej és az arc esetében az alábbi elemeket kell megfigyelni:

- a fej és az arc alakja,
- a homlok elhelyezkedése,
- az orr alakja és formája,
- a szemek elhelyezkedése és jellegzetességei,
- a szemöldök iránya, méretei,
- a szemrések iránya,
- a szem színe,
- a fül alakja, méretei,
- a száj mérete, alakja,
- az áll nagysága, állása, jellegzetességei.

FEJFORMA AZ ARC ELŐLNÉZETBŐL

8. ábra. A fej formája

A SZEMÖLDÖK

A SZEM

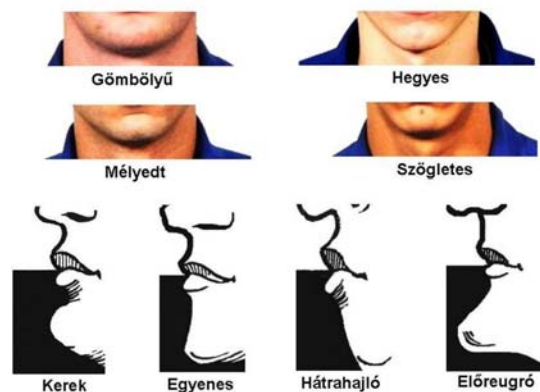

9. ábra. Szem és a szemöldök elhelyezkedése

A SZÁJ

AZ ÁLL

10. ábra. Száj és az áll elhelyezkedése

A személyazonosítás végrehajtásának alpmódszerei:

- Fénykép alapján történő személyazonosítás
- Személyleírás alapján történő személyazonosítás
- Személyi adatok alapján történő személyazonosítás
- Egyéb okmányok felhasználása a személyazonosításhoz

Fénykép alapján történő személyazonosítás

A személyazonosítás legklasszikusabb módszere, amikor az ellenőrzött személy személyazonosító okmányában lévő fényképet használjuk fel a személyazonosítás végrehajtására. Ebben az esetben megfigyeljük a személy által átadott okmányban lévő fényképet, majd megfigyeljük az ellenőrzött személy arcát, majd ezek összevetése és értékelése után vonunk le következtetést a személyazonosítással kapcsolatban.

Személyleírás alapján történő személyazonosítás

A személyleírás alapján történő személyazonosítást két esetben alkalmazhatjuk. Egyik eset az, amikor a rendőr valamely személlyel kapcsolatban csak személyleírással rendelkezik (pl. körözés), és azt használja fel az elfogás érdekében. A másik eset az, amikor az ellenőrzött személy olyan okmányt ad át részünkre, amely tartalmazza a személy személyleírását is (pl. ha külföldi állampolgár személyleírást tartalmazó útlevelet ad át számunkra), és azt a fénykép alapján történő személyazonosítás kiegészítésére, megerősítésére használja.

Ebben az esetben a rendelkezésünkre álló személyleírást összevetjük az okmányban lévő megtekintett fényképpel, valamint az ellenőrzött arcával, és ezek után vonunk le következtetést a személyazonosítással kapcsolatban.

Személyi adatok alapján történő személyazonosítás

Ez a módszer általában a korábban említett személyazonosítási módszerek megerősítésére, gyanúkok hatékonyabb tisztázására szolgál. Az okmányban lévő személyi adatokat és az ellenőrzött személyt összehasonlítjuk, és ezek után vonunk le következtetést a személyazonosítással kapcsolatban

Egyéb okmányok felhasználása a személyazonosításhoz

Ez a módszer is általában a korábban említett személyazonosítási módszerek megerősítésére, gyanúkok hatékonyabb tisztázására szolgál. Ha nem vagyunk biztosak abban, hogy a személy azonos azzal, akinek az okmányát részünkre átadták, akkor egyéb okmányokat kérhetünk a személytől, melyek segítenek a személyazonosítás hatékonyabb végrehajtásában, a pontos döntés meghozatalában.

Ilyen okmányok lehetnek általában:

- útlevelek,
- vezetői engedélyek,
- fényképes bankkártyák, hitelkártyák,
- egyéb belépési jogosultságot igazoló iratok.

TÁRGYAK AZONOSÍTÁSA

A bűncselekmények elkövetésének helyszíne mesél. Mesél arról, hogy mikor, mi, és hogyan történt, történhetett meg. Mesél arról is, hogy ki, vagy kik követhették el az adott bűncselekményt. A helyszín az ott talált nyomok, tárgyak és anyagmaradványok által meséli el a kriminalisztikusnak a helyszínen történeteket.

Természetesen a mese akkor válik igazán valósággá, amikor a szakértő a helyszínen talált tárgyak azonosítását elvégzi, és konkrét következtetéseket tud levonni a bűncselekmény helyszínén történetekről. Ehhez figyelembe kell vennie a kriminalisztikai, a tárgyak azonosítására vonatkozó alapszabályokat, módszereket és eljárásokat. Tevékenységének lényege, az azonosság megállapítása, vagy a különbözőség tisztázása.

Az azonosság megállapítása azt jelenti, hogy a nyomhagyó eszköz és a lefoglalt tárgy egy és ugyanaz. Ellenkező esetben ki kell zárni az azonosságot. Az azonosítás célja a keresett és ellenőrzendő tárgy azonosságának megállapítása vagy kizárása.

A tárgyak, jelenségek egyediek, minden részletükben nem ismétlődők, tulajdonságaik, ismérveik csakis rájuk jellemzően sajátos. A tárgyak és jelenségek csak önmagukkal való azonossága, egyedisége minden egyébtől való eltérésüket, különbözőségüket is jelenti. Az azonosítás és a megkülönböztetés egymást kiegészítik. Ha egy tárgyat azonosítanak nyomai alapján, akkor ezzel minden más tárgyat ki is zárnak a lehetséges nyomképző köréből.

A személyek, egyediek, egymástól többé-kevésbé eltérőek keletkezésük pillanatában is, és további létezésük folyamán egymástól eltérő körülmények közé kerülve, újabb és újabb egymástól eltérő ismérveket szereznek. A tárgy teljes egészében önmagával is csak egy adott időpontban azonos, az idővel állandóan változik, s így önmagában hordozza a különbözőségeket is. A tárgyak állandó változásai viszonylagos állandósággal párosulnak. A kriminalisztikai gyakorlatban azonban a kérdés nem úgy merül fel, hogy egy balta azonos-e önmagával, hanem úgy, hogy nyomaik, maradványaik, nyilvántartási adataik, tanúk emlékezetében megmaradt képeik stb. alapján azonosíthatók-e.

11. ábra. A nyomozók által rögzített, azonosításra váró tárgy

A kölcsönös kapcsolatba kerülő tárgyak hatnak egymásra, tükröződnek egymásban. A tárgyi bizonyítási eszközöknél a tükröződés mechanikai, vegyi, fotóoptikai stb. változások, a tanúknál, sértetteknel pedig kialakuló emlékképek alakjában jelenik meg. A tükröződés teljessége függ mind a kapcsolatban részt vevő tárgyak minőségétől, mind pedig a kölcsönhatás jellegétől és körülményeitől.

A tükröződés mindig részleges, s még ez a részleges tükröződés során is csak további információvesztéssel kerül hasznosításra a nyomozásban. Ennek az információvesztésnek a mértéke függ a tükröződés keletkezése és eljárási cselekmény során történő rögzítése közötti időtartamtól, és az ebben az időszakban uralkodó környezeti viszonyoktól, valamint az elkövető esetleges álcázó tevékenységétől, de függ a tárgyi bizonyítási eszköz felkutatása, rögzítése, csomagolása, vizsgálata helyességétől, módszerei kidolgozottságától, az ezekben a cselekményekben részt vevő személyek képzettségétől, felszereltségétől és a tudomány állásától is.

1. Az azonosító tárgy

Az azonosító tárgy a keresett tárgy olyan ismérveit tükrözi, amelyekből vissza lehet következtetni azok sajátosságaira, majd megtalálása és vizsgálatra küldése után segítségükkel az azonosítás is elvégezhető.

Az azonosító tárgyak nagy csoportja a nyomképződés mechanikai jellegű folyamatai (benyomódás, csúszás, anyagrarakódás stb.) vagy fotokémiai elváltozás (perifériális nyomképződés, fénykép) következtében a keresett tárgy külső, alaki ismérrendszerét tükrözi. Az azonosító tárgyak másik jelentős csoportja önmaga része valamilyen anyagi rendszernek, s a részéből lehet következtetni az egészre, sőt lehet azt azonosítani. A harmadik csoportba azok az azonosító tárgyak sorolhatók, amelyek funkcionális–dinamikus ismérrendszereket tükröznek. Fontos helyet foglalnak el közöttük az emberi készségek (írás, járás, beszéd, munka stb.) megnyilvánulásainak olyan anyagi tükröződései, mint a kézírás, lábnyomcsapás stb.

A különböző élőlények, s köztük az emberi szervezet által kiválasztott anyagokra (haj, sperma, vér stb.) egyrészt bizonyos funkcionális–biológiai–alaki ismérvek jellemzőek, másrészt bennük, mint részben tükröződik az egész, vagyis az adott szervezetet alkotó szövetek összessége.

2. Az azonosítandó tárgyak

Az azonosító tárgyból logikai következtetés és (szükség esetén) természettudományos vizsgálatokkal történő megalapozás segítségével alakul ki a keresett személy vagy tárgy képe. Ennek alapján kutatják fel az ellenőrzendő személyeket vagy tárgyakat. Ezeket a kriminalisztikai irodalom nagy része azonosítandó személyeknek vagy tárgyoknak nevezi.

Az azonosító és ellenőrzendő tárgy a gyakorlatban nem mindig különböztethető meg, az úgynevezett kölcsönös nyomhagyás esetében ugyanis a tükrözésben részt vevő tárgyak mindegyike azonosító is, és ellenőrzendő is a másikkal szemben. Ha pl. a fészítővas nyomot hagy a lemezszelekre, arról viszont festékmaradvány kerül a fészítővasra, akkor a fészítővas azonosítása végezhető el a lemezszelekre mint azonosító tárgyon hagyott nyoma alapján, ezzel szemben ő az azonosító tárgy a festékmaradvány alapján ellenőrzendő lemezszelekre viszonylatába.

3. A minták

Egyes bűncselekmények elkövetésénél olyan nagyméretű vagy sokaságú bűnjeltárgy keletkezik, amelynek az ügybe tárgyi bizonyítékkénti bevonása és vizsgálata csak mintavétel alapján lehetséges. A felrobbant nagyméretű tartály, a megmérgezett kút, a kis cementtartalommal épített betonépítmény rendszerint nem foglalható le és vizsgálható teljes egészében. A vizsgálni kívánt egészlet ezekben az esetekben egy bizonyos része képviseli (reprezentálja), ezért az ilyen mintát reprezentatív mintának nevezik.

A minták másik nagy csoportja az úgynevezett azonosítási minták eredete ismert, az azonosító, illetve az azonosítandó személytől vagy tárgytól származnak.

A kriminalisztika megkülönbözteti az ún. spontán vagy szabad, és a kísérleti vagy próbamintákat, attól függően, hogy azok az adott eljárástól függetlenül („szabadon”), vagy annak során az azonosító vizsgálat céljaira (kísérleti úton, vagy próba felvételével) készültek.

Külön csoportba sorolhatók az ún. félspontán vagy félszabad minták – ezek az adott büntetőeljárás során létrejött ismert eredetű azonosító tárgyak amelyeket nem a szakértői vizsgálat céljaira készítettek ugyan, de mégis felhasználnak az összehasonlításhoz (pl. gyanúsított aláírása kihallgatási jegyzőkönyvén).

4. Az azonosítási tárgyak tulajdonságai (sajátosságai) és ismérvei

A tulajdonság közös jellemzője valamely osztályba tartozó valamennyi tárgynak. A tulajdonság jellemzi a tárgy valamilyen oldalát a tárgyak és jelenségek, vagy saját elemei kölcsönös kapcsolatában.

A tulajdonság a tárgynak sajátja. A tulajdonságoknak nemcsak minőségi, hanem mennyiségi jellemzői vannak (a tulajdonság intenzitása), a különböző tulajdonságok (pl. elektromos vezetőképesség) különböző mértékben sajátjai a tárgyaknak. Minél több tulajdonságát vizsgáljuk a tárgyaknak, annál kisebb létszámú lesz az ezekkel a tulajdonságokkal rendelkező halmaz. Az egyes tulajdonságok (vagy tulajdonság halmazok) lényeges vagy lényegtelen jellemzői a tárgynak. A lényegesek alkotják a minőséget, változásuk a tárgy minőségi átalakulását eredményezi. A tárgyak tulajdonságai ismérvek (ismertetőjegyeik) rendszerében jutnak kifejezésre.

5. Az osztályozás (csoportba sorolás) és azonosítás

Az azonosítást sokszor megelőzi a csoportba sorolás, de nem mindig. Így például a fegyverszakértő a lövedékeket rendszerint azonosítás előtt huzagszámuk, huzagirányuk, méretük stb. szerint osztályozza (csoportba sorolja). Sok esetben érkezik viszont vizsgálatra olyannyira deformálódott lőszer, hogy a csoportba sorolást meg sem lehet kísérelni, viszont az azonosítás a tükröződött és épen maradt huzagnyom-részek alapján sikeresen elvégezhető.

Vagy két kis üvegszilánk eredetileg egy darabba tartozását a nyomszakértő meg tudja határozni a törésvonalak megfelelősége esetén akkor is, ha előzőleg nem vizsgálta meg, hogy azok ablaküvegből vagy gépjármű fényszórójának üvegéből pattannak le. A vegyészszakértő is rendszerint válaszolni tud a nyomozó hatóságok kérdéseire a vizsgálandó anyagok összetétele abszolút mennyiségi mutatóinak megállapítása nélkül, relatív mennyiségi analízis elvégzése útján. Ahhoz ugyanis, hogy két minta összetételt mennyiségileg összehasonlítsák, nem kell ismerni a bennük lévő különböző elemek abszolút százalékát, hanem elegendő megállapítani azok viszonylagos mennyiségét az egyik és a másik anyagban. A viszonylagos mennyiségek statisztikai megegyezése az adott anyagok kémiai összetételének megegyezéséről tanúskodik.

12. ábra. Kriminálisztikai laboratórium

A vegyelemzés ezen útja mellőzi a fajtába, csoportba sorolást, és közvetlenül lát hozzá az azonosítási feladat megoldásához.

Az anyag összetételének megállapítása szolgálhatja az azonosítást és a csoportba sorolást egyaránt. Ha például a szakértőtől az eljáró hatóság azt kérdi, hogy milyen anyagból készült a felrobbant tartály, akkor csoportba sorolást, ha pedig azt, hogy valamely adott helyen talált szilánk a felrobbant tartályból származik-e, akkor azonosítást kell végeznie. A csoportba, fajtába, stb. tartozás megállapítása önmagában is kifejezhet azonosságot, ha ugyanis az adott csoport, fajta terméket csak egy üzem készíti, akkor a fajta meghatározása egyúttal a forrás azonosítását is jelenti.

6. Az azonosítás folyamata

Az azonosítás folyamatában három szakasz különböztethető meg. Az első az azonosítási tárgyak egyenkénti vizsgálata, a második az összehasonlítás és a harmadik az eredmények értékelése. E három szakasz azonban nincs egymástól élesen elhatárolva.

Az azonosító tárgy vizsgálatánál három alapvető feladatot kell megoldani:

- eldönteni, hogy az azonosító tárgy által visszatükrözött ismérvkomplexum alkalmas lehet-e megfelelő ellenőrzendő személy, tárgy felkutatása esetén az azonosítás elvégzésére;
- feltárni minél szélesebb körben a keresendő személyre vagy tárgyra vonatkozó információkat;
- megállapítani a visszatükröződés keletkezési mechanizmusát és lehetőség szerint az esemény egyéb körülményeit.

7. Az azonosítás és az azonosság bizonyítása

Az azonosítás a tények megismerésének és bizonyításának módja. A célja pedig két vagy több feltárt tény között meglévő kapcsolat megállapítása. Például, ha a helyszínen találtak egy kilőtt lövedéket, a gyanúsítottnál pedig fegyvert – az azonosítás e két tény kapcsolatának feltárására irányul. Az azonosság megállapítása ez esetben újabb bizonyító tény, mely az előbbi kettővel együttesen igazolja, hogy a helyszíni lövedéket az adott fegyverből lőtték ki.

A bűncselekmények túlnyomó többségének elkövetése során anyagi objektumok érintkeznek egymással és hatnak egymásra. Mivel pedig a kriminalisztikai azonosítás a két tárgy kölcsönhatása tényének megállapításából áll, ezért a büntető ügy okozati kapcsolata vizsgálati módszerének is tekinthető.

Az azonosság végleges megállapítása sosem a szakértő, hanem a szakértői véleményt az egyéb bizonyítékkal együtt értékelő bíróság feladata.

Az eljáró hatóság az azonosság megállapításában egyaránt támaszkodik a szakértői véleményekre és az ügyben beszerzett egyéb bizonyítékokra.

Összefoglalás

" A rendőri munka alaptételei közé tartozik az, hogy állandó kapcsolatban van az állampolgárokkal. Ez a tevékenység kétoldalú. Egyfelől a rendőri munka mint szolgálat jelenik meg, és ebben az aspektusában segítséget nyújtó, felvilágosítást adó tevékenység. Másfelől, a védelem szempontjából az állampolgárokkal való kapcsolattartás nem más, mint a közrendet és a közbiztonságot fenntartó ellenőrző és intézkedő tevékenység." Olvashattuk a fejezet bevezetőjében.

Ebben a fejezetben megismertettük Önt azokkal az ismeretekkel, amelyek elengedhetetlenül fontosak a személyleírás elkészítésekor, és a személyazonosítási feladatok végrehajtásakor. Tettünk néhány szakmai ajánlást is a végrehajtással kapcsolatban, és bízunk benne, hogy ezen ismeretek birtokában tudatosan és magabiztosan fog intézkedni.

TANULÁSIRÁNYÍTÓ

Ebben a tananyagegységben több olyan szakmai ismeretterülettel fogunk foglalkozni, amelyek szorosan kapcsolódnak a rendészeti szervek hivatásos állományú tiszthelyettesek szolgálati feladataival, ezért javasoljuk, hogy a hatékony megértés érdekében tartsa be az alábbiakat:

1. Lehetőség szerint ne szó szerint tanulja az anyagot, hanem az értelmi tanulást alkalmazza, minden elolvasott kisebb részlet után gondolja át mit tartalmaz az olvasott részlet,
2. Minden esetben gondolkozzon rendszerben, hiszen a az elfogás, előállítás és a büntető feljelentés megtétele csak egy részlete a szakmai rendészeti munkának,
3. Tartson esetenként szünetet, közben elemezze, gondolja át a tananyag tartalmát,
4. Nagyon fontos a szakmai szövegek megértése, ezért fordítson figyelmet azok elsajátításának,
5. A rendszerben való gondolkodás, és az ismeretek hatékony elsajátítása érdekében alkalmazza a kötelező és ajánlott irodalmakat,
6. Amennyiben az lehetséges, keressen a témával kapcsolatos publikációkat, cikkeket és képeket az interneten,
7. Az önellenőrzés során alaposan olvassa el, gondolja át a kérdéseket, és őszintén, logikusan és közérthetően válaszoljon azokra.

ÖNELLENŐRZŐ FELADATOK

1. feladat

Írja le a személyleírás rövid meghatározását!

2. feladat

Írja le a személyleírás készítéséhez szükséges négy fontos személyleírási kategóriát!

3. feladat

Írja le a személy funkcionális sajátosságait!

A személyazonosítás legklasszikusabb módszere, amikor az _____ személyazonosító okmányában lévő _____ használjuk fel a személyazonosítás végrehajtására. Ebben az esetben _____ a személy által átadott _____ lévő _____, majd megfigyeljük az ellenőrzött személy _____, majd ezek _____ és értékelés után vonunk le következtetést a személyazonosítással kapcsolatban.

7. feladat

Egészítse ki az alábbi meghatározását!

Az azonosság megállapítása azt jelenti, hogy a _____ és a lefoglalt tárgy egy és _____. Ellenkező esetben ki kell _____ az _____. Az azonosítás célja a _____ és az _____ tárgy _____ megállapítása.

8. feladat

Írja le, hogy mi a lényege az azonosító tárgynak!

9. feladat

Írja le, hogy mi a folyamata az azonosításnak!

10. feladat

Írja le, hogy mi a folyamata az azonosításnak!

MUNKANYAG

MEGOLDÁSOK

1. feladat

A személyleírás lényegében az emberi test külső ismertetőjegyeinek az ember jellegzetes szokásainak egységes megjelölések segítségével felismerésre alkalmas módon történő írásbeli rögzítése.

2. feladat

Ahhoz, hogy az azonosítást jól szolgáló személyleírást tudjunk készíteni, a személyleírásnak négy fontos kategóriára kell kiterjednie, miszerint:

- a személy külső anatómiai jellemzői,
- a fej és arc pontos leírása,
- a személy funkcionális sajátosságai, valamint
- a személy ruházata.

3. feladat

Ilyenek lehetnek:

- járásmód,
- kézmozdulatok,
- arcjáték,
- körömrágás,
- hajsimogatás,
- különböző fejmozdulatok,
- szemüveg gyakori igazítgatása, stb.

4. feladat

A személyadatok pontosságának, hitelességeinek és valódiságának, az arckép-fénykép azonosságának megállapítását szolgáló sokoldalú módszerek, eljárások, intézkedések alkalmazása.

5. feladat

Az ellenőrző személy egyéniségéből fakadó tényezők:

- felkészültsége, tapasztalata, személyazonosítási készsége,
- szemének állapota, az érzelmi, akarati, hangulati tényezők,
- a szolgálatban eltöltött idő,

Az ellenőrzés alatt álló személy egyéniségéből adódó tényezők

- életkori sajátosságok,
- betegségéből adódó sajátosságok,
- a személy viselkedése:
- az ellenőrző személy lekötése, beszélgetés kezdeményezésével,
- az arc letakarása nagy méretű napszemüveggel, sállal,
- alvás színlelése,
- más személyekkel való intenzív társalgás,
- a fej elfordítása a személyazonosítás ideje alatt.

Egyéb tényezők

- az ellenőrzéshez szükséges fény mennyisége, a jármű, illetve az ellenőrzés helyének megvilágítása,
- a fénykép minősége, készítése óta eltelt idő,
- az ellenőrzésre fordítható idő mennyisége.

6. feladat

Az azonosság megállapítása azt jelenti, hogy a nyomhagyó eszköz és a lefoglalt tárgy egy és ugyanaz. Ellenkező esetben ki kell zárni az azonosságot. Az azonosítás célja a keresett és ellenőrzendő tárgy azonosságának megállapítása vagy kizárása.

7. feladat

Az azonosító tárgy a keresett tárgy olyan ismérveit tükrözi, amelyekből vissza lehet következtetni azok sajátosságaira, majd megtalálása és vizsgálatra küldése után segítségével az azonosítás is elvégezhető.

8. feladat

Az azonosítás folyamatában három szakasz különböztethető meg. Az első az azonosítási tárgyak egyenkénti vizsgálata, a második az összehasonlítás és a harmadik az eredmények értékelése. E három szakasz azonban nincs egymástól élesen elhatárolva.

9. feladat

Az azonosítás folyamatában három szakasz különböztethető meg. Az első az azonosítási tárgyak egyenkénti vizsgálata, a második az összehasonlítás és a harmadik az eredmények értékelése. E három szakasz azonban nincs egymástól élesen elhatárolva.

10. feladat

A személyazonosítás legklasszikusabb módszere, amikor az **ellenőrzött személy** személyazonosító okmányában lévő **fényképet** használjuk fel a személyazonosítás végrehajtására. Ebben az esetben **megfigyeljük** a személy által átadott **okmányban** lévő **fényképet**, majd megfigyeljük az ellenőrzött személy **arcát**, majd ezek **összevetése** és értékelése után vonunk le következtetést a személyazonosítással kapcsolatban.

Összefoglalás

" A bűncselekmények elkövetésének helyszíne mesél. Mesél arról, hogy mikor, mi, és hogyan történt, történhetett meg. Mesél arról is, hogy ki, vagy kik követhették el az adott bűncselekményt. A helyszín az ott talált nyomok, tárgyak és anyagmaradványok által meséli el a kriminalisztikusnak a helyszínen történeteket.

Ebben a fejezetben megismertettük Önt az azonosság megállapításának céljával, az azonosító, az az azonosítandó tárgyak és minták jelentőségével, az azonosító tárgyak tulajdonságaival, az osztályba sorolás és csoportosítás kérdésköreivel, az azonosítás folyamatával, valamint az azonosítás és az azonosság bizonyításával.

SZEMÉLY ÉS TÁRGYKÖRÖZÉS

ESETFELVETÉS – MUNKAHELYZET

A Rendőrség Körözési Alapnyilvántartása adatai szerint 2010. február 2-án a hatályos

- tárgykörözések száma: 1.011.336
 - ebből közúti járműkörözés: 71.256
- személykörözések száma: 40.145
 - ebből az eltűnés miatt elrendelt: 2.503;
 - a tartózkodási hely megállapítása miatt elrendelt: 15.258;
 - elfogatóparancs kibocsátása miatt elrendelt: 22.384.

A számokból látható, hogy a személy és tárgykörözések száma igen magas. Így elengedhetetlen, hogy az ismeretlen helyen lévő személy vagy tárgy felkutatása és azonosítása magasfokú szakmai felkészültséget, a körözési adatbázisokkal kapcsolatos részletes ismereteket igényel.

Lássuk hát a személy és tárgykörözés alapfogalmait, a rendőrség körözési adatbázisát, annak felépítését és működési rendszerét, valamint a nemzetközi körözésekkel kapcsolatos alapismereteket.

SZAKMAI INFORMÁCIÓTARTALOM

SZEMÉLY ÉS TÁRGYKÖRÖZÉS

1. A körözés célja, alapfogalmai

A Körözési tevékenység nem más, mint az ismeretlen helyen lévő személy vagy tárgy felkutatása, illetve ismeretlen személy vagy holttest személyazonosságának megállapítása érdekében végzett intézkedések összessége.

A körözési nyilvántartás célja az ismeretlen helyen lévő személyek és tárgyak felkutatásának, valamint az ismeretlen személyek és holttestek azonosításának elősegítése a büntető- és más hatósági eljárások gyors és hatékony lefolytatása, továbbá az érintettek érdekeinek védelme és jogainak biztosítása érdekében.

A fogalomból következetesen adódik a körözés célja is, miszerint:

- ismeretlen helyen tartózkodó bűncselekményt elkövetett, szökött személyek felkutatása,
- eltűnt személyek felkutatása
- tárgyak hollétének felkutatása
- személyek és tárgyak azonosítása.

Körözéssel kapcsolatos alapfogalmak:

Körözés elrendelés: személy vagy tárgy felkutatására, illetve személy vagy holttest személyazonosságának megállapítására irányuló határozat, illetőleg személy felkutatását, egyben elfogását és meghatározott hatóság elé állítását elrendelő határozat (elfogatóparancs) meghozatala;

Nemzetközi körözés: nemzetközi szerződés, valamint viszonzossági gyakorlat alapján büntető-, polgári vagy közigazgatási ügyben magyar hatóság kezdeményezésére más állam hatósága által az adott állam területén, illetve külföldi állam hatósága kezdeményezésére magyar hatóság által a Magyar Köztársaság területén végzett körözés;

Terepkutatás: köz- vagy magántulajdonban álló ingatlan – kivéve a magánlakást – vagy meghatározott része (ideértve az ingatlanon található járművet is) technikai eszköz igénybevételével vagy anélkül történő átkutatása a körözött személy, illetve tárgy megtalálása érdekében;

Egyedi azonosításra alkalmas tárgy: amely

- számokból, betűkből, írásjelekből, matematikai műveleti jelekből, illetve ezek kombinációjából álló jelsorozattal, így különösen okmányszámmal, alvázszámmal, vázazonosítóval, motorszámmal, rendszámmal, gyártási számmal, gyári számmal rendelkezik, illetve okmányazonosító jelet tartalmaz,
- egyéb egyedi ismérve alapján – az ea) pontban meghatározottak hiányában is – kétséget kizáróan azonosítható.

2. A körözés elrendelése

A körözést személy esetén törvényben, holttest és tárgy esetén jogszabályban meghatározott hatóság, szerv, személy (a továbbiakban együtt: hatóság) rendeli el. A körözést a körözés elrendelésére feljogosított hatóság határozata alapján e törvényben meghatározottak szerint a Rendőrség folytatja.

A körözést az a rendőrkapitányság, illetve rendőr-főkapitányság folytatja, amelyik a körözési információs rendszerben a körözés elrendelését rögzítette.

13. ábra. Gépjárművek ellenőrzése a körözési rendszerben

A Rendőrség annak a személynek, holttestnek, tárgynak a körözését végzi, akinek, illetve amelynek felkutatását vagy személyazonosságának megállapítását jogszabályban arra feljogosított hatóság határozatban elrendelte.

A személy körözését elrendelő határozatot – ha jogszabály másként nem rendelkezik – a körözött személy bejelentett lakóhelye, ennek hiányában bejelentett tartózkodási helye szerint illetékes rendőrkapitánysághoz kell megküldeni. Ha a körözött személynek sem bejelentett lakó-, sem bejelentett tartózkodási helye nincs, a határozatot a körözött személy utolsó ismert tartózkodási helye szerint illetékes rendőrkapitánysághoz kell megküldeni. Ha a körözött személynek nincs ismert tartózkodási helye, a határozatot a körözést elrendelő hatóság székhelye szerint illetékes rendőrkapitánysághoz kell megküldeni.

A tárgy körözését elrendelő határozatot a körözést elrendelő hatóság székhelye szerint illetékes rendőrkapitánysághoz kell megküldeni.

A körözést vissza kell vonni, ha a körözött személy tartózkodási helyét, a körözött tárgy hollétét, illetőleg az ismeretlen személy vagy holttest személyazonosságát megállapították. A körözést az elrendelő hatóság vonja vissza. Ha a körözés visszavonásáról szóló határozatot nem a Rendőrség hozta, a határozatot meg kell küldeni ahhoz a rendőrkapitánysághoz, amelyhez a körözést elrendelő határozatot továbbították.

3. Nemzetközi körözés

A más állam hatósága által kezdeményezett körözést a megkeresés teljesíthetőségéhez szükséges feltételek meglétének ellenőrzését és megállapítását követő 24 órán belül kell elrendelni. A más állam hatóságának kezdeményezésére elrendelt körözést a kezdeményező hatóság erre irányuló megkeresése esetén kell visszavonni a megkeresés kézhezvételét követő 24 órán belül. A nemzetközi körözésekkel kapcsolatos feladatok végrehajtása a Nemzetközi Bűnügyi Együttműködési Központ feladata. Ezen feladatok a következők:

- a más állam hatósága által kezdeményezett körözés elrendelése a személy, tárgy felkutatására, vagy személy, holttest személyazonosságának megállapítására irányuló megkeresés alapján;
- a magyar hatóság által elrendelt körözés más állam hatóságához történő továbbítása;
- a más állam hatóságának kezdeményezésére elrendelt körözés visszavonása;
- más állam hatóságának értesítése arról, ha az oda továbbított körözést a magyar hatóság visszavonta;
- más állam hatóságának, illetve az illetékes magyar hatóságnak az értesítése arról, ha a nemzetközi körözés során a személy, tárgy hollétét, illetőleg a személy, holttest személyazonosságát megállapították.

A más állam büntetőügyben eljáró hatóságának kezdeményezésére körözött személy, illetve tárgy adatait a megkereső hatóság által meghatározott időpontig, ennek hiányában a büntethetőség, illetőleg a büntetés végrehajthatósága magyar büntető jogszabályok szerinti elévülési idejének elteltéig kell nyilvántartani.

A más állam nem büntetőügyben eljáró hatóságának kezdeményezésére körözött személy, holttest, illetve tárgy adatait a megkereső hatóság által meghatározott időpontig, ennek hiányában 20 évig kell nyilvántartani.

4. A Rendőrség körözéssel kapcsolatos tevékenysége

A Rendőrség a körözés végrehajtása során az ismeretlen helyen lévő személy, illetve tárgy felkutatása, valamint az ismeretlen személy, illetve holttest személyazonosságának megállapítása érdekében adatgyűjtést végezhet, amelynek keretében:

- azokat a személyeket, akik a körözött személlyel, holttesttel, tárggyal kapcsolatban feltehetően információval rendelkeznek meghallgathatja, valamint
- ha ahhoz az ellenőrizni kívánt személy – illetve gyermekkorú vagy fiatalkorú esetében törvényes képviselője – előzetesen írásban hozzájárult, poligráf alkalmazásával is ellenőrizheti;
- igazoltatást végezhet egy meghatározott helyen megjelenő, illetve tartózkodó személyek személyazonosságának megállapítására;
- terepkutatást végezhet;
- a közszolgálati műsorszolgáltatónak minősülő rádióban és televízióban díjmentesen közérdekű közleményt, illetve a sajtóban és az interneten felhívást tehet közzé;

- a körözött személy nevét, képmását, az azonosításához szükséges adatait, a valószínű megjelenési, tartózkodási helyét és a nyilvánosságra hozatal okát nyomós közérdekből vagy különös méltánylást érdemlő magánérdekből nyilvánosságra hozhatja, kivéve, ha azt a körözést elrendelő hatóság kifejezetten megtiltotta;
- a körözött tárgy fényképét, rajzát, egyedi azonosításra alkalmas jelsorozatát, egyéb jellemzőit nyilvánosságra hozhatja, kivéve, ha azt a körözést elrendelő hatóság kifejezetten megtiltotta;
- tájékoztatást kérhet arról, hogy a körözött személy szerepel-e a kórházi fekvőbetegek, továbbá a mentőszolgálat, valamint más mentésre, illetve betegszállításra jogosult által szállított személyek nyilvántartásában;
- a jogszabály által rendszeresített nyilvántartásokból a körözött személy, illetve tárgy azonosításához, továbbá lehetséges tartózkodási, illetve megtalálási helyének megállapításához szükséges adatokat igényelheti és azokat kezelheti;
- a rendőri intézkedéssel összefüggésben az intézkedéssel érintett személyről, a környezetről, illetőleg az intézkedés szempontjából lényeges körülményről, tárgyról készített kép- és hangfelvételt, valamint az azokban szereplő adatokat felhasználhatja;
- a központi személyi adat- és lakcímnnyilvántartásban, valamint a határellenőrzését szolgáló nyilvántartási rendszerekben a cél megjelölésével - az érintett feltartóztatását vagy adatváltozás esetén értesítés adását előíró - jelzések elhelyezését rendelheti el.

A Rendőrség nyilvánosságra hozhatja a büntett megnevezését és az elkövetésével alaposan gyanúsítható vagy gyanúsított körözött személy nevét, képmását, az azonosításhoz szükséges adatait, a valószínű megjelenési, tartózkodási helyét, kivéve, ha azt a körözést elrendelő hatóság kifejezetten megtiltotta.

14. ábra. Rendőrség által közzétett körözött személy fényképe

Büntetőeljárás során elrendelt körözés esetén a jelzés elhelyezéséről, annak okáról és a jelzés alapján tett intézkedésről - bűnüldözési érdekből - a Rendőrség és a jelzést tartalmazó nyilvántartást kezelő szerv az érintettet nem tájékoztathatja.

Ha a körözés visszavonására nem kerül sor, az adatokat:

- büntetőeljárás során elrendelt személy- és tárgykörözés esetén – a (2) bekezdésben meghatározott kivétellel – a büntethetőség, illetőleg a büntetés végrehajthatóságának elévüléséig,
- kiutasított személy esetén a kiutasítás végrehajthatóságának elévüléséig,
- eltűnés miatt körözött személy esetén a körözés elrendelésétől számított 20 évig,
- ismeretlen személy, illetve holttest személyazonosságának megállapítására elrendelt körözés esetén a körözés elrendelésétől számított 20 évig,
- nem büntetőeljárás során körözött közokirat esetén a közokirat érvényességi idejének elteltéig,
- egyéb esetben elrendelt körözés esetén az elrendeléstől számított három évig kell nyilvántartani.

Ha a körözés visszavonására nem kerül sor és a büntetőeljárás során körözött tárgy:

- olyan közokirat, amelynek érvényességi ideje hosszabb mint a büntethetőség, illetőleg a büntetés végrehajthatóságának elévülési ideje, az adatokat az érvényességi idő leteltéig,
- olyan, sorszámmal rendelkező kitöltetlen okmányfajta, amelynek felhasználhatósági ideje a büntethetőség, illetőleg a büntetés végrehajthatóságának elévülési idejénél hosszabb, az adatokat a felhasználhatóság idejéig kell nyilvántartani.

5. Körözési nyilvántartások

Körözési Információs Rendszer (FERMON)

2007-ben, új Körözési Információs Rendszer, a HERMON került rendszerbe állításra az ORFK központi számítógépes szerverén. A HERMON három fő elemből áll:

- a Körözési Tájékoztató Rendszerből (KTR) és
- a Körözési Alapnyilvántartásból (KA), valamint
- a külön meghatározható feladatok illetékes hatósághoz való továbbítására szolgáló e-mail alapú üzenetküldő modulból áll.

A KTR az eljárás adatainak, illetve a bűnügyi szempontból releváns esemény történeti tényállásának, a bűnelkövetés módszereinek ismertetésére, továbbá az egyéb, a felderítéshez, illetőleg az azonosításhoz szükségesnek ítélt információk megosztására, a Rendőrségen belüli közzétételére, valamint a konkrét körözési feladat végrehajtására illetékes rendőri szervek kijelölését és e szervek számára e-mail alapú üzenet továbbítását szolgáló adatkezelés.

15. ábra. Megtalált körözött gépjármű

A KA a hatályos jogszabályok rendelkezése szerint elrendelt körözés adatainak – ismert személyi adatokkal rendelkező személyek, az egyedi azonosításra alkalmas tárgyak, illetőleg ismeretlen személyek és holttestek adatai és fényképe – kezelésére szolgáló, illetve ezen adatok megismerését biztosító adatkezelés.

16. ábra. A HERMON rendszer egyik körözési oldala

Nem a Rendőrség kötelékébe tartozó szervezet, amely körözési, vagy körözés visszavonási határozatot rendelhet el. Csak a körözési, és a körözés visszavonási határozat rögzítésére, nyomtatására, illetve jóváhagyására van jogosultsága. Csak azokhoz a körözésekhez férhet hozzá, amelyeknek ő az elrendelője.

A nyilvántartás a személykörözés tekintetében tartalmazza:

- a körözött személy:
 - természetes személyazonosító adatait [családi és utóneve(i), nők esetében leánykori családi és utóneve(i), neme, születési helye és ideje, anyja leánykori családi és utóneve(i)], állampolgárságát, lakó- és tartózkodási helyét, álnévét, gúnynevét,
 - személyleírását,
 - különös ismertető jegyeit,
 - fényképét,
 - ruházatának és a nála lévő tárgyaknak a leírását,
 - vélt feltalálási helyeit,
 - tartózkodási helye ismeretlenné válásának időpontját;
- a körözés elrendelésének okát (büntetőeljárás során elrendelt körözés esetén a bűncselekmény megnevezését és a Büntető Törvénykönyv szerinti minősítését is);
- a körözés elrendelésének napját, az óra és perc feltüntetésével,

- annak a hatósági eljárásnak az iktatószámát, amelyben a körözést elrendelték;
- a körözést elrendelő hatóság megnevezését,
- a felkutatáshoz szükséges egyéb – jogszabályban meghatározott – adatot.

A nyilvántartás a tárgykörözés tekintetében tartalmazza:

- a körözött tárgy
 - megnevezését,
 - utolsó ismert tulajdonosának, illetve birtokosának azonosító, illetve – természetes személy esetén – személyazonosító adatait,
 - utolsó ismert tulajdonosának lakó-, illetve tartózkodási helyét,
 - egyedi azonosításra alkalmas jellemzőit, fényképét.

A nyilvántartás a körözött holttesttel kapcsolatban tartalmazza:

- a holttest megtalálási helyét és idejét;
- a holttest személyleírását, különös ismertető jegyeit, fényképét,
- a körözés elrendelésének okát (büntetőeljárás során elrendelt körözés esetén a bűncselekmény megnevezését és a Büntető Törvénykönyv szerinti minősítését is),
- a körözés elrendelésének napját, az óra és perc feltüntetésével,
- annak a hatósági eljárásnak az iktatószámát, amelyben a körözést elrendelték;
- a körözést elrendelő hatóság megnevezését,
- ruházatának és a nála lévő tárgyaknak a leírását.

A személy, holttest, illetve tárgy nyilvántartását meg kell szüntetni, és az adatokat haladéktalanul törölni kell, ha

- a körözést visszavonták,
- a nyilvántartási idő letelt,
- a nyilvántartásba vételre tévesen került sor.

A Schengeni Információ Rendszer (SIS)

A Schengeni Információs Rendszer (betűszóval: a SIS) nem más, mint a schengeni térség államai közötti úgynevezett kompenzációs intézkedések egyike, amely a belső határok ellenőrzésének megszüntetéséből fakadó biztonsági kihívásoknak való megfelelést célozza. A SIS felállításának célja, hogy a tagállamok által szolgáltatott információk felhasználásával a schengeni térség egészében fenntartsák a közrendet és a közbiztonságot és segítsék az uniós jog személyek szabad mozgására vonatkozó rendelkezéseinek alkalmazását.

Ez azt jelenti, hogy nemcsak a külső határokon, hanem az ország belsejében végzett rendőri vagy vám- és pénzügyőri ellenőrzés során is bármikor lekérdezhetővé válnak az összes tagállamból származó adatok.

A beléptetési tiltólista, valamint az elloptott vagy elveszett okmányok adataihoz minden idegenrendészeti hatóság hozzáfér, így a külképviseletek is. Ennek az információs rendszernek az alkalmazásával juttathatják el az egyes tagállamok más államok területére azokat a körözésre vagy beutazási és tartózkodási tilalom érvényesítésére irányuló figyelmeztető jelzéseket, amelyeket a határellenőrzésért, a rendészetért, az idegenrendészetért és a gépjármű regisztrációért felelős szervek eljárásuk során ellenőriznek, és találat esetén megteszik a szükséges intézkedéseket.

A rendszerben való lekérdezés megelőzi a tartózkodási engedélyek kiadását és a gépjárművek regisztrációját, így elkerülhető, hogy beutazási és tartózkodási tilalom alatt álló személy kapjon tartózkodási engedélyt illetve, hogy lopott gépjárművet helyezzenek forgalomba. Ha a rendszer valamely személy vagy tárgy azonosításakor, a lekérdezés során találatot jelez, akkor a hatóság foganatosíthatja a figyelmeztető jelzést bevívó tagállam által kért intézkedést, vagyis a személyt elfogja, a beléptetését a schengeni területre megtagadja, a körözött tárgyat lefoglalja, stb. A rendszer jellegét tekintve tehát személyek és tárgyak (pl. gépjárművek, okmányok) ellenőrzését szolgálja.

A SIS személyekre és tárgyakra vonatkozó hagyományos körözési adatokat és személyekre vonatkozó beutazási és tartózkodási tilalomra vonatkozó adatokat tartalmaz.

A SIS-be bevihető és onnan lekérdezhető figyelmeztető jelzések kategóriái az alábbiak:

- letartóztatandó és európai elfogatóparancs alapján átadásra vagy pedig kiadásra kerülő személyekre vonatkozó figyelmeztető jelzések (SVE 95. cikk),
- harmadik állambeli, azaz nem schengeni tagállambeli állampolgárok tekintetében beutazási és tartózkodási tilalmat elrendelő figyelmeztető jelzések (SVE 96. cikk),
- eltűnt személyekre vonatkozóan kiadott figyelmeztető jelzések (SVE 97. cikk),
- bírósági eljárásban keresett személyekre (büntetőeljárásban bíróság által idézett személyekre, büntetés letöltésére felhívott személyekre, tanúkra) vonatkozó figyelmeztető jelzések (SVE 98. cikk),
- személyekre és tárgyakra vonatkozóan leplezett figyelés vagy célzott ellenőrzés céljából kiadott figyelmeztető jelzések (SVE 99. cikk),
- lefoglalandó vagy büntetőeljárásban bizonyítékként felhasználandó tárgyakra vonatkozó figyelmeztető jelzések (SVE 100. cikk).

The screenshot shows the 'SISone4ALL' web application interface. At the top, there are navigation links for 'Jelszó változtatás' and 'Kijelentkezés', along with a greeting: 'Üdvözlünk Gundy György (HERR H)'. The main title is 'Schengeni Információ Lekérdezés - Körözött Személy (WP)'. Below the title, there are tabs for different search categories: 'Körözött Személy (WP)', 'Jármű (VE)', 'Lőfegyver (FA)', 'Kitojtetlen Okmány (DB)', 'Kitojtott Okmány (ID)', 'Bankjegy (BK)', 'ID/WP', and 'ID/DB'. The 'Körözött személyek keresése' section contains a search form with the following fields: 'Keresés:' (containing 'HA'), 'Schengeni azonosító:', 'Családi név:', 'Utónév:', 'Születési dátum:' (with a date picker), 'Állampolgárság:', and 'Cikk:'. To the right of the search form is a 'Transzliteráció' section with a keyboard layout for special characters. At the bottom of the search form is a 'Keresés' button. The footer of the page indicates 'Powered by SEF-IT' and 'Developed by Critical Software S.A.'.

17. ábra. A SIS személykörözési oldala

Az uniós szintű rendszerben kulcsszerepe van a központi elemnek, a Franciaországban, Strasbourgban található Központi SIS-nek (C.SIS). Ez az úgynevezett támogatóegység, amely folyamatos frissítéssel biztosítja ugyanazon adatállomány meglétét minden tagállam nemzeti SIS részében (N.SIS), így a nemzeti adatbázisokban végzett lekérdezések eredménye valamennyi államban azonos.

Minden tagállamnak ki kell jelölnie azt a szervet, amely technikai értelemben, adatfeldolgozóként biztosítja a SIS nemzeti részének működtetését. Ennek feladatait hazánkban a Schengeni Végrehajtási Egyezmény keretében történő együttműködésről szóló, 2007. évi CV. törvény, és a végrehajtására szolgáló jogszabályok alapján (elsősorban a 242/2007. Korm. rendelet) a Közigazgatási és Elektronikus Közszolgáltatások Központi Hivatala (KEKKH) látja el.

A SIS-ben tárolt adatokon túl a tagállamok között rendkívül gyors kiegészítő információcserére is sor kerül, amennyiben a rendszer találatot jelzett.

Maga a SIS csak néhány alapvető információt tartalmaz (személyre vonatkozó figyelmeztető jelzés legfeljebb a keresett személy nevét, álneveit, születési helyét és idejét, nemét, állampolgárságát, különös ismertető jegyeit, a jelzés okát és a foganatosítandó intézkedést tartalmazhatja illetve az arra vonatkozó információt, hogy a keresett személy fegyvert visel-e illetve erőszakos-e).

Annak érdekében, hogy a találat esetén megfelelően el lehessen járni, szükség van ezen túlmenő, úgynevezett kiegészítő információk cseréjére is. Ilyen kiegészítő információ például a körözött személy által elkövetett bűncselekmény részletes leírása, a fénykép, a külföldi hatóság határozata, stb.

A kiegészítő információk cseréjének letéteményesei az ún. SIRENE Irodák, amelyek kizárólagos kapcsolattartó pontként működnek és késedelem nélkül továbbítják az intézkedés foganatosításához szükséges összes kiegészítő információt. Magyarországon a SIRENE funkcióját az ORFK Nemzetközi Bűnügyi Együttműködési Központja keretében működő SIRENE Iroda látja el.

6. Körözési akciók

A körözési akció („K” akció) a rendőri szervek szükség szerint elrendelt olyan tevékenysége, amelyek során önállóan vagy más rendőri csapaterők bevonásával, tervszerű, összehangolt, azonnali intézkedéseket tesznek a közbiztonságra fokozott veszélyt jelentő és behatároló területen tartózkodó, elfogatóparancs alapján körözött személy elfogására.

K akció elrendelhető, ha:

- a körözött személy a fegyveres erők vagy a rendőrség állományából fegyveresen vagy harcjárművel szökött meg, vagy államtitok birtokában van és külföldre szökésének gyanúja merült fel, vagy
- a terhelt őrizetből, előzetes letartóztatásból, vagy büntetés-végrehajtási intézetből személy elleni erőszak alkalmazásával, vagy fegyverrel szökött meg, vagy
- a terhelt 5 évi, vagy annál súlyosabb szabadságvesztéssel fenyegetett bűncselekményt követett el.

„K” akció elrendelésére és megszüntetésére – illetékességi területének megfelelően – a végrehajtó szerv vezetője vagy helyettese jogosult. Több rendőr főkapitányság illetékességi területére, vagy az ország egészére kiterjedő K akciót az Országos Rendőrfőkapitány, valamint bűnügyi- és közbiztonsági helyettese rendelhet el. Az akció parancsnoka a végrehajtó szerv vezetője vagy helyettese, illetve az általuk kijelölt tiszt. Az intézkedések törvényességéért és szakszerűségéért az akció parancsnoka felelős.

A Körözési Akció a bevont erők létszáma szerint lehet részleges, fokozott és teljes.

- **Részleges** Körözési Akciót kell elrendelni, ha a feladat végrehajtásához a szolgálatban lévő rendőri erők elégségesek,
- **Fokozott** Körözési Akciót, ha a szolgálatban lévő és szolgálaton kívüli állomány bevonása,
- **Teljes** Körözési Akciót, ha a fentiekén kívül a Rendőrség központi, illetve helyi elrendelés esetén a területi szerveinek egységei vagy a rendőrséggel jogszabály alapján együttműködő szervek bevonása is szükséges.

A céltudatosság és a tervszerűség biztosítása érdekében a feladatokat előzetesen a lehetséges mértékig körözési akciótervbe kell foglalni, felülvizsgálatáról, kiegészítéséről, módosításáról folyamatosan, de legalább évente egyszer gondoskodni kell.

A körözési akciótervben meg kell határozni a határos rendőri szervekkel, a rendőrség területi és központi szerveivel, valamint más rendvédelmi szervekkel történő együttműködés rendjét is.

A közbiztonsági és a bűnügyi szolgálat által közösen elkészített körözési akciótervek egy példányát és azok kiegészítését a rendőrkapitányságok a rendőrfőkapitány bűnügyi helyettesének, a rendőr-főkapitányságok akcióterveit a rendőrfőkapitányok bűnügyi helyettesei az ORFK Bűnügyi Főigazgatójának kötelesek felterjeszteni, egy példányát a szerv ügyeletén elhelyezni.

Összefoglalás

Ebben a fejezetben megismertettük Önt azokkal az ismeretekkel, amelyek elengedhetetlenül fontosak a körözési tevékenységek megismerésével, és elsajátításával kapcsolatban. Megismertettük Önt a körözés céljával, alapfogalmaival, a körözés elrendelésének kérdéseivel, a rendőrség körözéssel kapcsolatos tevékenységeivel, a körözési nyilvántartások felépítésével, tartalmával, valamint a rendőrség által végrehajtott körözési akciókkal. Bízunk benne, hogy ezen ismeretek birtokában tudatosan és magabiztosan fog intézkedni.

TANULÁSIRÁNYÍTÓ

Ebben a tananyagegységben több olyan szakmai ismeretterülettel fogunk foglalkozni, amelyek szorosan kapcsolódnak a rendészeti szervek hivatásos állományú tiszthelyettesek szolgálati feladataival, ezért javasoljuk, hogy a hatékony megértés érdekében tartsa be az alábbiakat:

1. Lehetőség szerint ne szó szerint tanulja az anyagot, hanem az értelmi tanulást alkalmazza, minden elolvasott kisebb részlet után gondolja át mit tartalmaz az olvasott részlet,
2. Minden esetben gondolkozzon rendszerben, hiszen a az elfogás, előállítás és a büntető feljelentés megtétele csak egy részlete a szakmai rendészeti munkának,
3. Tartson esetenként szünetet, közben elemezze, gondolja át a tananyag tartalmát,
4. Nagyon fontos a szakmai szövegek megértése, ezért fordítson figyelmet azok elsajátításának,
5. A rendszerben való gondolkodás, és az ismeretek hatékony elsajátítása érdekében alkalmazza a kötelező és ajánlott irodalmakat,
6. Amennyiben az lehetséges, keressen a témával kapcsolatos publikációkat, cikkeket és képeket az interneten,
7. Az önellenőrzés során alaposan olvassa el, gondolja át a kérdéseket, és őszintén, logikusan és közérthetően válaszoljon azokra.

ÖNELLENŐRZŐ FELADATOK

1. feladat

Egészítse ki az alábbi meghatározást!

A körözési tevékenység nem más, mint az _____ helyen lévő _____
vagy _____ felkutatása, illetve ismeretlen _____ vagy holttest
_____ megállapítása érdekében végzett intézkedések összessége

2. feladat

Írja le a körözés elrendelésének meghatározását!

3. feladat

Írja le, hogy a rendőrség a körözés végrehajtása során az ismeretlen helyen lévő személy, illetve tárgy felkutatása, valamint az ismeretlen személy, illetve holttest személyazonosságának megállapítása érdekében milyen adatgyűjtést végezhet!

MEGOLDÁSOK

1. feladat

A Körözési tevékenység nem más, mint az ismeretlen helyen lévő személy vagy tárgy felkutatása, illetve ismeretlen személy vagy holttest személyazonosságának megállapítása érdekében végzett intézkedések összessége.

2. feladat

Körözés elrendelés: személy vagy tárgy felkutatására, illetve személy vagy holttest személyazonosságának megállapítására irányuló határozat, illetőleg személy felkutatását, egyben elfogását és meghatározott hatóság elé állítását elrendelő határozat (elfogatóparancs) meghozatala;

3. feladat

A Rendőrség a körözés végrehajtása során az ismeretlen helyen lévő személy, illetve tárgy felkutatása, valamint az ismeretlen személy, illetve holttest személyazonosságának megállapítása érdekében adatgyűjtést végezhet, amelynek keretében

- azokat a személyeket, akik a körözött személlyel, holttesttel, tárggyal kapcsolatban feltehetően információval rendelkeznek meghallgathatja, valamint
- ha ahhoz az ellenőrizni kívánt személy – illetve gyermekkorú vagy fiatalok esetében törvényes képviselője – előzetesen írásban hozzájárult, poligráf alkalmazásával is ellenőrizheti;
- igazoltatást végezhet egy meghatározott helyen megjelenő, illetve tartózkodó személyek személyazonosságának megállapítására;
- terepkutatást végezhet;
- a közszolgálati műsorszolgáltatóknak minősülő rádióban és televízióban díjmentesen közérdekű közleményt, illetve a sajtóban és az interneten felhívást tehet közzé;
- a körözött személy nevét, képmását, az azonosításához szükséges adatait, a valószínű megjelenési, tartózkodási helyét és a nyilvánosságra hozatal okát nyomós közérdekből vagy különös méltánylást érdemlő magánérdekből nyilvánosságra hozhatja, kivéve, ha azt a körözést elrendelő hatóság kifejezetten megtiltotta;
- a körözött tárgy fényképét, rajzát, egyedi azonosításra alkalmas jelsorozatát, egyéb jellemzőit nyilvánosságra hozhatja, kivéve, ha azt a körözést elrendelő hatóság kifejezetten megtiltotta;
- tájékoztatást kérhet arról, hogy a körözött személy szerepel-e a kórházi fekvőbetegek, továbbá a mentőszolgálat, valamint más mentésre, illetve betegszállításra jogosult által szállított személyek nyilvántartásában;
- a jogszabály által rendszeresített nyilvántartásokból a körözött személy, illetve tárgy azonosításához, továbbá lehetséges tartózkodási, illetve megtalálási helyének megállapításához szükséges adatokat igényelheti és azokat kezelheti;

- a rendőri intézkedéssel összefüggésben az intézkedéssel érintett személyről, a környezetről, illetőleg az intézkedés szempontjából lényeges körülményről, tárgyról készített kép- és hangfelvételt, valamint az azokban szereplő adatokat felhasználhatja;
- a központi személyi adat- és lakcímnnyilvántartásban, valamint a határellenőrzését szolgáló nyilvántartási rendszerekben a cél megjelölésével – az érintett feltartóztatását vagy adatváltozás esetén értesítés adását előíró – jelzések elhelyezését rendelheti el.

4. feladat

2007-ben, új Körözési Információs Rendszer, a HERMON került rendszerbe állításra az ORFK központi számítógépes szerverén. A HERMON három fő elemből áll:

- a Körözési Tájékoztató Rendszerből (a továbbiakban: KTR) és
- a Körözési Alapnyilvántartásból (a továbbiakban: KA), valamint
- a külön meghatározható feladatok illetékes hatósághoz való továbbítására szolgáló e-mail alapú üzenetküldő modulból áll.

5. feladat

- letartóztatandó és európai elfogatóparancs alapján átadásra vagy pedig kiadásra kerülő személyekre vonatkozó figyelmeztető jelzések (SVE 95. cikk),
- harmadik állambeli, azaz nem schengeni tagállambeli állampolgárok tekintetében beutazási és tartózkodási tilalmat elrendelő figyelmeztető jelzések (SVE 96. cikk),
- eltűnt személyekre vonatkozóan kiadott figyelmeztető jelzések (SVE 97. cikk),
- bírósági eljárásban keresett személyekre (büntetőeljárásban bíróság által idézett személyekre, büntetés letöltésére felhívott személyekre, tanúkra) vonatkozó figyelmeztető jelzések (SVE 98. cikk),
- személyekre és tárgyakra vonatkozóan leplezett figyelés vagy célzott ellenőrzés céljából kiadott figyelmeztető jelzések (SVE 99. cikk),
- lefoglalandó vagy büntetőeljárásban bizonyítékként felhasználandó tárgyakra vonatkozó figyelmeztető jelzések (SVE 100. cikk).

IRODALOMJEGYZÉK

FELHASZNÁLT IRODALOM

- 2001. évi XVIII. törvény a személy- és tárgykörözésről
- Balláné – Kunos – Lakatos: Bevezetés a kriminalisztikába, Rejtjel Kiadó 2003.
- Dr. Balláné Dr. Füstzer Erzsébet: Nyomtan és daktiloszkópiai alapismeretek, Rejtjel Kiadó 2004.
- Dr. Bócz Endre (szerk): Kriminalisztika 1-2., BM Duna Palota és Kiadó 2004.

AJÁNLOTT IRODALOM

- Dr. Dobos János – Dr. Kovács Gyula: Kis nyomozástan (szerzői kiadás), Budapest, 2008.
- Dr. Gál Tamás: Kriminalisztikai anyagmaradványok fizikai-kémiai vizsgálata (RTF honlapján olvasható)
- Shengeni Végrehajtási Egyezmény

A(z) 0731-06 modul 022-es szakmai tankönyvi tartalomeleme felhasználható az alábbi szakképesítésekhez:

A szakképesítés OKJ azonosító száma:	A szakképesítés megnevezése
52 861 02 0000 00 00	Határrendész
52 861 06 0010 52 01	Határrendészeti-rendőr
52 861 06 0010 52 02	Közrendvédelmi-rendőr

A szakmai tankönyvi tartalomelem feldolgozásához ajánlott óraszám:
20 óra

MUNKANYELVI ANYAG

MUNKANYAG

A kiadvány az Új Magyarország Fejlesztési Terv
TÁMOP 2.2.1 08/1-2008-0002 „A képzés minőségének és tartalmának
fejlesztése” keretében készült.

A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap
társfinanszírozásával valósul meg.

Kiadja a Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Intézet
1085 Budapest, Baross u. 52.

Telefon: (1) 210-1065, Fax: (1) 210-1063

Felelős kiadó:
Nagy László főigazgató